

TV 2/DANMARK A/S
Rugaardsvej 25
5100 Odense C

Att.: Programdirektør Palle Strøm

Radio og tv-nævnet

29. juni 2011

J. nr. 2011-007944

Lykke Nordblom
Fuldmægtig

Ino@bibliotekogmedier.dk
Direkte tlf.: 3373 3347

Afgørelse vedrørende "Den som dræber"

Baggrund og retsgrundlag

Ifølge Radio- og fjernsynslovens § 44 a, nr. 2, påtaler Radio- og tv-nævnet overtrædelser af vilkår fastsat i forbindelse med udstedelsen af TV 2/DANMARK's (herefter TV 2) tilladelse:

§ 44 a. Radio- og tv-nævnet har følgende opgaver vedrørende TV 2/DANMARK A/S' public service-programvirksomhed i henhold til kapitel 6 a:

- 1) Føre tilsyn med public service-programvirksomheden,*
- 2) påtale overtrædelser af loven og bestemmelser fastsat efter loven samt vilkår fastsat i forbindelse med udstedelsen af tilladelsen og*
- 3) afgive indstillinger til kulturministeren om inddragelse af tilladelse udstedt i medfør af § 38 a.*

Nævnet kan i henhold til § 5, stk. 1 i bekendtgørelse nr. 199 af 9. marts 2011 om forretningsorden for Radio- og tv-nævnet, på grundlag af ansøgninger, klager eller lignende eller på eget initiativ tage sager op til behandling.

På baggrund af visningen af det første afsnit af "Den som dræber" søndag den 13.3.2011 kl. 20 til ca. 20.50 anmodede Radio- og tv-nævnet om at få fremsendt det første afsnit af serien til gennemsyn med henblik på en vurdering af, om der var grundlag for at indlede en egentlig sagsbehandling i forhold til reglerne om beskyttelse af mindreårige jf. nedenstående afsnit om retsgrundlag.

TV 2 fremsendte på baggrund af anmodningen fra Nævnet de første seks afsnit af "Den som dræber" til gennemsyn. På baggrund af disse afsnit traf Nævnet på sit møde den 5. april 2011 beslutning om at indlede en konkret sagsbehandling i forhold til reglerne om beskyttelse af mindreårige.

Af §4, stk. 1 og 2, i bekendtgørelse nr. 103 af 28. januar 2010 om TV 2 DANMARK A/S's programvirksomhed fremgår, at:

TV 2/DANMARK A/S skal påse, at der ikke sendes programmer, som i alvorlig grad kan skade mindreåriges fysiske, psykiske eller moralske udvikling, herunder navnlig programmer, som indeholder pornografi eller umotiveret vold.

Andre programmer, som kan skade mindreåriges fysiske, psykiske eller moralske udvikling, må ikke sendes, medmindre det ved valget af sendetids-

EAN: 5798000793989

CVR: 56798110

punkt eller ved tekniske foranstaltninger sikres, at mindreårige i udsendelsesområdet normalt ikke ser eller hører udsendelserne. Når programmerne sendes i ukodet form, skal der forud for dem gives en akustisk advarsel, eller de skal under hele deres varighed være markeret med et visuelt symbol.

Bestemmelsen fremgår tillige af TV 2's public service-tilladelse.

Da TV 2 på hovedkanalen ifølge sin tilladelse er forpligtet til at sende til hele befolkningen, kan alene foranstaltninger i form af valg af sendetidspunkt tages i anvendelse i opfyldelsen af kravene om beskyttelsen af mindreårige. TV 2 skal desuden forud for programmer, der vurderes skadelige i direktivforstand, udsende en akustisk advarsel.

I forhold til TV 2 fører Radio- og tv-nævnet jf. § 44 a i radio- og fjernsynsloven tilsyn med TV 2 og har i henhold til bilag 5 til tilladelsen om "Bodssystem for tilsidesættelse af visse vilkår for tilladelse til at udøve public service-programvirksomhed" bl.a. mulighed for at ikende TV 2 bod ved overtrædelse af bestemmelserne i tilladelsen.

Beskrivelse

TV 2 har som nævnt fremsendt de seks første afsnit af tv-serien "Den som dræber" til gennemsyn og sagsbehandling.

Første afsnit af serien blev sendt søndag den 13.3.2011 og sidste afsnit blev sendt søndag den 15.5.2011. Udsendelsestidspunktet for disse afsnit har været fra ca. kl. 20 til ca. 20.50. Afsnittene har desuden været genudsendt sent på aftenen om lørdagen – startende ca. kl. 23.

Generelt

Serien er opbygget således, at hver drabshistorie forløber over to afsnit med en uges mellemrum. Hvert afsnit på nær det første indledes med en opsummering fra tidligere afsnit og afsluttes med en trailer til næste episode. Der er tale om hurtigt klippede scener med bl.a. korte klip med drabs ofre og voldsepisoder.

Der er i alle afsnit eksplicitte og gentagne visninger af drabs- og voldsofre (både i fuld figur eller zoomet ind på ansigt, blodige hænder og fødder etc.), vold og opslagstavler på politistationen med "fotocollager" af drabs ofre, ligesom forbrydelserne flere gange beskrives eksplicit af personerne i serien.

Lydsiden herunder især den valgte musik forekommer voldsom og skræmmende, og billedsiden forekommer dystre.

Specifikt om de tre drabshistorier

De tre drabshistorier, som de seks fremsendte afsnit består af, har følgende hovedtemaer:

1. **Afsnit 1 og 2:**

En seriemorder har dræbt fem kvinder og gravet dem ned i en skov.

Der er eksplicite og gentagne visninger af de opgravede lig (både skeletter og nyligt nedgravede dræbte kvinder).

Der vises desuden levende, mishandlede og meget angste kvinder indespærret i lille, lufttæt kisteagtig kasse, ligesom der vises overfald og mishandling (bl.a. på seriens kvindelige hovedperson, der også ses indespærret i en lille kiste, hvor en nær kollega kortvarigt lukker for ilttilførslen), kvælningsforsøg, forsøg på at slukke en respirator o. lign.

2. **Afsnit 3 og 4:**

En seriemorder dræber familier - mødre og børn findes dræbte i deres hjem med overskåret hals, mens fædrene findes dræbt et andet sted.

I afsnittene vises gentagne gange en dræbt mor og barn. Moderen ligger på maven i sin seng med tøj/underkjole på med blod omkring hovedet. Flere gange vises en kvinde (moderen), der dræbes ved at få halsen skåret over (dog ikke meget eksplicit). Visning af druknet far sker gentagne gange.

Desuden følges en mor og en datter, der holdes indespærret af gerningsmanden i et hus, hvor gerningsmanden angiveligt forestiller sig, de er en familie. En nysgerrig nabo bliver dræbt på klods hold med et jagtgevær. Det følges også, at gerningsmanden planlægger at dræbe den indespærrede mor og hendes datter.

3. **Afsnit 5 og 6:**

Der finder flere voldsomme drab sted i et dansk fængsel. Graden af vold synes ikke at være mindre end i afsnit 1 og 2.

Der er gentagne visninger af de dræbte fanger, der er blevet seksuelt skamferet og anbragt i ydmygende positioner. Denne skamfering beskrives verbalt relativt eksplicit af personerne i afsnittene. Der er adskillige voldsomme scener i fængslet bl.a. med knivstikkeri, trusler, voldtægtsforsøg mod den kvindelige hovedperson samt en voldsom scene uden for fængslet i slutningen af afsnit 6, hvor en fængselsbetjent (gerningskvinden) bliver overfaldet og slået gentagne gange med en knippel.

Lydsiden forekommer voldsom, ligesom stemningen i fængslet opleves som dyster og aggressiv.

Høringer/udtalelse

Radio- og tv-nævnet har fremsendt de seks afsnit af "Den som dræber" til Medierådet for Børn og Unge (herefter Medierådet) med henblik på en skadelighedsvurdering.

Medierådet er blevet anmodet om at svare på:

- Hvilke elementer og passager, der eventuelt kan skade mindreårige
- Hvilke faktorer, der er skærpende i forhold til skadelighedsvurderingen
- Hvilke faktorer, der er formildende i forhold til skadelighedsvurderingen
- Hvilke aldersgrupper, der eventuelt kan skades
- Hvilke udviklingsområder, der eventuelt kan skades jf. udtrykket "fysiske, psykiske eller moralske udvikling"

Udtalelsen fra Medierådet er efterfølgende fremsendt til TV 2 med anmodning om bemærkninger til Medierådets udtalelse.

Medierådets udtalelse

Medierådet har vurderet hvert af de seks afsnit separat samt givet en fælles begrundelse i forhold til den enkelte samlede drabshistorie bestående af et dobbeltafsnit.

Medierådet har i sin udtalelse blandt andet oplyst, at følgende er anvendt ved vurderingen:

- Medierådet har foretaget en vurdering med udgangspunkt i de fastlagte vurderingskriterier for Medierådets arbejde samt af om der er formildende eller skærpende omstændigheder.
- Medierådets vurderinger er foretaget ud fra teorier, der tager udgangspunkt i "det typiske barn" i forskellige aldre.
- Medierådets vurderingskriterier tager primært sigte på at vurdere, om en given film har lille eller stor sandsynlighed for at kunne skade børn og unge på forskellige alderstrin, mens der i mindre omfang gives svar på om en film "kan skade i alvorlig grad" eller "kan skade".

Hovedkonklusionerne fra Medierådets vurderinger er, at:

- Samtlige de vurderede afsnit har fået aldersklassifikationen "Tilladt for børn over 15 år".
- Det forhold, at serien bliver set på almindelige tv-apparater i hjemmet i forhold til en biograf ændrer ikke ved skadelighedsvurderingen.
- Den samlede censorvurdering af de seks afsnit er, at "Den som dræber" kan medføre skade på såvel børn og unges moralske udvikling (navnlig i kraft af de forrående elementer (desensibilisering)) som på børn og

unges psykiske udvikling (navnlig i kraft af de skræmmende/angstfremkaldende elementer).

- Medierådet vurderer, at næsten ingen forhold er formildende, men at en række forhold ved serien er skærpende:
 - Handlingen sker i et realistisk univers, der er genkendeligt for de fleste børn og unge. Dette forstærker de angstfremkaldende elementer
 - Afsnittenes opbygning i dobbeltafsnit sendt med en uges mellemrum gør det sværere for børn og unge at bearbejde den uforløste angst, afsnittene måtte afstedkomme hos den enkelte.
 - Det er selve angsten og den personlighedsnedbrydende psykiske vold, der i væsentlig omfang udgør det fortælle-mæssige omdrejningspunkt. Børn og unge, der er i gang med at udvikle deres egen identitet og forståelse af mennesker og samfundet omkring dem, er i særlig grad påvirkelige over for netop angst og personlighedsnedbrydende vold som virkemidler. Anvendelsen af disse fortælle-mæssige greb er derfor en skærpende omstændighed i forhold til skade-lighedsvurderingen.

TV 2's hørings svar

TV 2 har fremsat følgende bemærkninger til Medierådets vurdering af de seks afsnit af "Den som dræber".

Hovedelementerne i TV 2's hørings svar er:

- TV 2 har været meget opmærksom på, at "Den som dræber" indeholder scener, der kan virke voldsomme for børn.
- TV 2 har inden hvert afsnit og andre steder advaret seerne. Advarslen har lydt "Vi advarer imod stærke scener og gør opmærksom på, at "Den som dræber" er uegnet for børn". TV 2 finder, at advarslerne har været virksomme, da færre 3-10-årige gennemsnitligt har set "Den som dræber", end DR's krimiserier sendt på samme tidspunkt.
- TV 2 mener, at der er skabt en tradition for at vise hårde krimiserier søndage kl. 20.00 og finder, at en række af de elementer, der nævnes i vurderingen af "Den som dræber", også kendes fra DR's krimiserier, der ligeledes bliver sendt søndage kl. 20. Der gives over flere afsnit eksempler fra DR-serier, ligesom det nævnes, at "Den som dræber" i mindre grad gør brug af levende ofre, der lider, end de omtalte DR-serier.
- TV 2 skriver desuden, at stationen aldrig ville sende "Den som dræber" på tidspunkter, hvor TV 2 normalt sender programmer til børn, samt at det strider mod sund fornuft, at der skulle sidde børn alene foran skærmen på det pågældende tidspunkt.

- Dansk fiktion er kostbart at producere, og stationen tilstræber derfor et udsendelsestidspunkt, hvor mange har mulighed for at se med. Søndag kl. 20 er ifølge høringsvaret det bedste tidspunkt for tv-fiktion og det tidspunkt, hvor flest danskere ser fjernsyn.
- Dummy-versioner af de to første afsnit er blevet prætestet af Marketminds. Det fremgår af Marketminds' notat, at 85 % af testpersonerne fandt at graden af vold og uhygge var acceptabel og udsendelsestidspunkter kl. 20 og 21 begge var passende.
- De interviewede forældre til 0-16-årige børn havde *ikke* i sinde at se serien med små børn under 16 år.
- TV 2 valgte desuden ifølge høringsvaret at nedtone niveauet af vold og uhygge efter de første to afsnit

Børns tv-vaner

Bestemmelserne i bekendtgørelsen om TV 2/DANMARK A/S's programvirksomhed samt i tilladelsen i forhold til beskyttelsen af mindreårige stipulerer blandt andet, at:

*"Andre programmer, som kan skade mindreåriges fysiske, psykiske eller moralske udvikling, må ikke sendes, medmindre det ved valget af sendetidspunkt eller ved tekniske foranstaltninger sikres, at **mindreårige i udsendelsesområdet normalt ikke ser eller hører udsendelserne.**"* (Nævnets fremhævnning)

Det bemærkes, at ordlyden i tilladelsen ikke begrænser "...normalt ser eller hører..." til at være på konkrete kanaler, hvor potentielt skadeligt indhold vises eller ikke vises, men er en helt generel betragtning. Samme betragtning har Nævnet ligeledes anlagt i afgørelsen af klagesagen vedrørende en trailer for filmen "I know what you did last summer" af 12. december 2007 mod TV 2/Zulu.

På baggrund af tal fra Gallup/TV-Meter (for hele 2010), kan det fastslås, at tidsrummet fra kl. 20-21 kan betragtes som et tidsrum, hvor mindreårige (her defineret som børn under 15 år) normalt ser fjernsyn både på hverdage og på søndage.

Med henvisning til bemærkninger fra TV 2 om, at det strider mod sund fornuft at børn skulle se fjernsyn alene på det tidspunkt, hvor "Den som dræber" udsendes, kan det ligeledes ud fra tal fra Gallup/TV-Meter fastslås, at en andel af børn under 15 år i tidsrummet mellem kl. 20 og 21 ser fjernsyn alene. For de 9-14-årige er det det tidsrum på dagen, hvor flest ser fjernsyn.

Medierådet har i et tidligere generelt notat af 8. december 2009 til Radio- og tv-nævnet vedrørende "Skadelighed af vold m.v. i tv" blandt andet anført, at:

“Generelt har børn, der ser tv eller går i biografen med deres forældre/voksne, større mulighed for at få bearbejdet enten skræmmende eller uforståelige oplevelser. Det betyder, at skadespåvirkningerne alt andet lige er mindre i sådanne situationer.”.

Nævnet har i henhold til radio- og fjernsynslovens § 44a behandlet sagen på sit møde den 21. juni 2011 og skal udtale følgende:

Nævnets sammenfatning og vurdering

Det kan ud fra data fra Gallup/TV-Meter konkluderes, at tidsrummet mellem kl. 20 og 21 både på hverdage og på søndage er et tidsrum, hvor mindreårige (her defineret som børn under 15 år) normalt ser fjernsyn. For de 9-14-årige er det det tidsrum på dagen, hvor flest ser fjernsyn.

Det kan ligeledes konkluderes, at børn under 15 år i samme tidsrum også ser fjernsyn alene. Det bemærkes, at spørgsmålet om, hvorvidt børn ser fjernsyn alene eller sammen med andre, ikke er relevant i forhold til vurderingen af, hvorvidt TV 2 har overtrådt sin tilladelse, idet tilladelsens og direktivets ordlyd alene refererer til tidspunkter, hvor mindreårige normalt ser fjernsyn og ikke til, om de ser sammen med andre.

Medierådet har aldersvurderet samtlige de seks fremsendte afsnit til 15-årige eller ældre og konkluderer, at “Den som dræber” kan medføre skade på såvel børn og unges moralske udvikling (navnlig i kraft af de forrående elementer (desensibilisering)) som på børn og unges psykiske udvikling (navnlig i kraft af de skræmmende/angstfremkaldende elementer).

Medierådet har i sin udtalelse blandt andet lagt til grund, at der stort set ingen formildende omstændigheder er ved serien. Tværtimod er en række omstændigheder skærpende herunder blandt andet det realistiske univers, serien foregår i. Dertil kommer, at hver drabshistorie er opdelt i to afsnit udsendt med en uges mellemrum, hvilket hindrer forløsning af den angst, mindreårige måtte have opbygget ved sening af første del af drabshistorien. Desuden omtales det faktum, at angst og personlighedsnedbrydning lader til at være omdrejningspunktet i fortællingerne også som skærpende.

Medierådets vurdering af skadeligheden af “Den som dræber” og begrundelserne herfor indikerer efter Nævnets opfattelse, at serien kan være skadelig for børn under 15 år. Særligt har Nævnet hæftet sig ved Medierådets udtalelse om, at børn og unge, der er i gang med at udvikle deres egen identitet og forståelse af mennesker og samfundet omkring dem, i særlig grad er påvirkelige over for netop angst og personlighedsnedbrydende vold som virkemidler. Anvendelsen af disse fortælle-mæssige greb – som det sker i “Den som dræber” – er derfor ifølge Medierådet en skærpende omstændighed i forhold til skadelighedsvurderingen. Nævnet tilslutter sig denne vurdering.

TV 2 argumenterer i sit høringssvar dels, at der er etableret en tradition for at sende hårde krimiserier på søndage kl. 20, dels at stationen har udsendt advarsler, der tilsyneladende har haft en effekt på antallet af mindreårige, der har set med. Nævnet har imidlertid blandt andet i sin udtalelse om TV 2's public service-redegørelse for 2008 (s. 23), fastslået, at

"...de to danske public service-stationer – ved udsendelsen af programmer, der kan virke skadelige i direktivforstand – både skal advare (enten akustisk inden udsendelsesstart eller visuelt i hele udsendelsens varighed) og vælge et sendetidspunkt, hvor mindreårige normalt ikke ser eller hører udsendelserne."

I forhold til testen af de første to afsnit af "Den som dræber" hos Marketminds bemærker Nævnet, at det ifølge Marketminds' notat er dummy-versioner af de to første episoder, der er blevet testet, dvs. ikke de endeligt udsendte afsnit. Der kan således inden udsendelse have været foretaget redigering af afsnittene i forhold til det testede, og selv ganske små justeringer kan have stor effekt i forhold til, hvor skræmmende indholdet kan være.

Derudover fremgår det af Marketminds' notat, at de interviewede forældre til 0-16-årige børn ikke havde i sinde at se serien med små børn under 16 år. At forældrene selv havde i sinde at se serien og testpersonerne generelt i øvrigt fandt udsendelsestidspunkter både kl. 20 og 21 lige passende er irrelevant i forhold til skadelighedsvurderingen.

TV 2 fremhæver i sit høringssvar, at flere DR-dramaserier er sendt på søndage kl. 20. Det er ikke relevant at henvise til DR's serier som argument for at sende potentielt skadeligt indhold i TV 2's egne udsendelser på tidspunkter, hvor mindreårige kan forventes at se fjernsyn. Nævnet har ikke kompetence til at træffe afgørelser i forhold til DR's programaktivitet, men træffer afgørelse i sager om skjult reklame og værditest af nye tjenester samt afgiver udtalelse om DR's public service-redegørelse. Nævnet har i forhold til TV 2 en tilsynsforpligtelse og kompetence til at træffe afgørelser. Udsendelsen af potentielt skadeligt indhold på en station, Nævnet ikke har kompetence i forhold til, er ikke et gyldigt argument for at udsende skadeligt indhold på TV 2.

Afgørelse

På den baggrund har Nævnet truffet følgende afgørelse:

TV 2/DANMARK A/S har ved udsendelsen af dramaserien "Den som dræber" på søndage kl. 20 overtrådt § 4, stk. 2, i bekendtgørelse om TV 2/DANMARK A/S' programvirksomhed samt tilladelsens bestemmelser om, at

Andre programmer, som kan skade mindreåriges fysiske, psykiske eller moralske udvikling, må ikke sendes, medmindre det ved valget af sendetidspunkt eller ved tekniske foranstaltninger sikres, at mindreårige i udsendelsesområdet normalt ikke ser eller hører udsendelserne. Når programmerne sendes i ukodet form, skal der forud for dem gives en akustisk advarsel, eller de skal under hele deres varighed være markeret med et visuelt symbol.

TV 2/DANMARK A/S vil ikke i forbindelse med nærværende afgørelse blive pålagt bod, men Nævnet forbeholder sig at kunne bringe bodsbestemmelserne i anvendelse ved eventuelt fremtidige overtrædelser af reglerne om beskyttelse af mindreårige.

Med venlig hilsen

Christian Scherfig
Nævnensformand